

**Державний заклад «Південноукраїнський національний  
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра політичних наук і права

**Методичні рекомендації до самостійної роботи та підсумкового  
контролю з дисципліни «Геополітика» [для здобувачів першого  
(бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та  
поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія»**

Розробник:  
д. політ.н., проф.  
С. М. Наумкіна

**УДК 324.019.5 (075.8)**

*Рекомендовано до друку Вченою радою  
Південноукраїнського національного педагогічного університету  
імені К. Д. Ушинського (протокол № 3 від 11.11.2019 року)*

**Рецензенти:**

**Ярова Ліліана Вікторівна**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри цивільного і трудового права Одеської національної морської Академії

**Музиченко Ганна В'ячеславівна**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Університету Ушинського

**Наумкіна С. М. Методичні рекомендації до самостійної роботи та підсумкового контролю з дисципліни «Геополітика» [для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія» ] Одеса : Вид-во «Університет Ушинського». 2019. 34 с.**

Методичні рекомендації спрямовані на допомогу здобувачам освіти за спеціальністю 051 «Політологія» містять навчально-тематичний план курсу «Геополітика», завдання до самостійної роботи – тести до самоконтролю, питання для обговорювання, закріплення й перевірки знань здобувачів в обсязі повної структури курсу «Геополітика» відповідно програмі, систему оцінювання щодо форм поточного та підсумкового контролю з поясненнями, список літератури.

## ЗМІСТ

<b>1</b>	Вступ	4
<b>2</b>	Методичні рекомендації до самостійної роботи. Тестування	6
<b>3</b>	Тестові завдання	8
<b>4</b>	Система оцінювання	20
<b>5</b>	Рекомендована література	25

## Вступ

**Мета навчальної дисципліни:** надати здобувачам комплекс теоретичних знань з дисципліни «Геополітика» задля поглибленого засвоєння науково-практичних основ геополітики за рахунок реконструкції процесів формування та розвитку сучасного геополітичного простору, аналізу основних закономірностей розвитку геополітичних процесів та визначення головних суб'єктів геополітичних відносин і виявленні їх стратегічних планів та тактик щодо реалізації національних інтересів.

**Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, здобувачі повинні:**

**знати:**

- місце та роль «Геополітики» у системі суміжних дисциплін;
- основний понятійно-категоріальний апарат з геополітики;
- історію методології геополітичних досліджень;
- категорії, «закони», принципи геополітики;
- джерельну базу розвитку геополітики як науки та практичної стратегії;
- особливості еволюції політичної карти світу, системи центр-периферійних відносин в світовій політиці;
- особливості розвитку геополітичних епох та світосистемних гео економічних циклів;
- особливості розвитку національних геополітичних шкіл, концепції класиків геополітики, класичні геополітичні доктрини та історію їх обґрунтування.
- вітчизняні геополітичні концепції;
- принципи геополітичного розвитку світової політики;

**уміти:**

- здійснювати реконструкцію місця, ролі, мети країни в системі світової політики в певний історичний проміжок часу;
- здійснювати аналіз національного стратегічного інтересу певної країни;
- застосовувати геополітичну методологію (порівняння, моделювання, картографування) для аналізу геополітичної ситуації;
- класифікувати наявні концепції за геополітичними ідейно-доктринальними напрямками;
- аналізувати геостратегії та тактичні засоби геополітики держав та блоків;
- визначати характер сучасних процесів регіоноутворення та їх обумовленість суспільно-економічними, історичними та культурними чинниками формування світової політики.
- обґрунтовувати шляхи вдосконалення просторової (територіальної) організації суспільства, покращення її внутрішньої та зовнішньої геополітики.

**Передумови для вивчення дисципліни:** Навчальна дисципліна

«Геополітика» вивчається на основі теоретичних знань і практичних умінь, що здобувачі засвоїли із передбачених освітньо-професійною програмою дисциплін обов'язкової компоненти, а саме «Теорія держави та права», «Загальна теорія політики», «Сучасна зарубіжна політика».

**Очікувані результати навчання: Унаслідок вивчення навчальної дисципліни студенти мають опанувати такі компетентності:**

***інтегральна компетентність (ІК)***

ІК-1. Здатність розв'язувати спеціалізовані завдання в предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу політики у експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності.

***Загальні компетентності:***

ЗК-2. Набуття гнучкого мислення, відкритість до застосовування концептуальних і базових знань у практичних ситуаціях, розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК-3. Здатність до генерування нових ідей (креативність), прийняття обґрунтованих рішень, адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК-8. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності, здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК-10. Здатність працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення.

***Фахові (спеціальні) компетентності:***

ФК-2. Знання вчень та концепцій світової та української політичної думки.

ФК-3. Знання основних компонентів політичного процесу на світовому, регіональному та національному рівнях.

ФК-4. Знання принципів політологічного підходу до аналізу соціально-політичних явищ і процесів, окремих суб'єктів та інститутів; засад та технологій політичного прогнозування.

ФК-6. Уміння працювати з оригінальними текстами та смисловими конструкціями, які містяться в них.

ФК-7. Уміння аналізувати специфіку основних етапів розвитку політики та світового політичного процесу.

ФК-8. Уміння творчо осмислювати і застосовувати історичний досвід політичної практики.

ФК-9. Уміння об'єктивно і критично оцінювати життєво важливу соціально-політичну інформацію.

ФК-11. Здатність приймати участі в дослідженнях політики з використанням основних методів сучасної політичної науки.

ФК-13. Здатність застосувати прогностичні методи дослідження операцій у процесі підготовки та прийняття політичних рішень.

**Міждисциплінарні зв'язки:**

Знання та навички, отримані внаслідок вивчення дисципліни використовуються при вивченні дисциплін обов'язкової компоненти, а саме ОК 25 «Міжнародні відносини», ОК 26 «Глобалістика», вибіркової компоненти ВБ 3.2 «Національна безпека».

## Методичні рекомендації до самостійної роботи

Самостійна робота – планована навчальна, навчально-дослідна, науково-дослідницька робота, яка виконується в позааудиторний (аудиторний) час за завданням і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі (при частковій безпосередній участі викладача). Самостійна робота здобувача вищої освіти є важливим видом навчальної та науково-дослідної діяльності здобувача.

Державним освітнім стандартом передбачається значний обсяг часу із загальної дисципліни на самостійну роботу. У зв'язку з цим, навчання включає в себе дві, практично однакові за обсягом і взаємовпливу частини – процесу навчання і процесу самонавчання. Тому самостійна робота повинна стати ефективною і цілеспрямованою роботою здобувачів.

Основне завдання вищої освіти сформувати фахівця, що має здібності до саморозвитку та самоосвіти, тому це посилює роль самостійної роботи здобувача. Самостійна робота здобувача вищої освіти формує низку необхідних компетентностей, серед яких здатність працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення, а також набуття навичок використання інформаційних і комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел.

Концепцією модернізації освіти визначені основні завдання професійної освіти – підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, конкурентноздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, що вільно володіє своєю професією і орієнтованого в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності. Вирішення цих завдань неможливе без підвищення ролі самостійної роботи здобувачів над навчальним матеріалом, посилення відповідальності викладачів за розвиток навичок самостійної роботи, за стимулювання професійного зростання здобувачів, виховання творчої активності та ініціативи.

Самостійна робота передбачає, перш за все, його науково-дослідну та практичну діяльність, оскільки саме ці види навчальної роботи, в першу чергу, готують до самостійного виконання професійних завдань.

Кінцевою метою самостійної роботи є організація самостійної пізнавальної діяльності, формування вміння самостійно аналізувати інформацію, виділяти головне і другорядне. Самостійна робота проводиться у вигляді підготовки конспектів і запитань до співбесіди. Основною метою цих видів самостійної роботи є поліпшення професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, спрямоване на формування дієвої системи фундаментальних і професійних знань, умінь і навичок, які вони могли б вільно і самостійно застосовувати в практичній діяльності.

Одним з найефективніших засобів контролю та самоконтролю в освітньому процесі вважається **тест**. В останні роки тестування, як метод

оцінки знань, набуває все більшої популярності. В останні роки тестування, як метод оцінки знань, набуває все більшу актуальність. Основна відмінність тесту від традиційної контрольної роботи полягає в тому, що він завжди передбачає вимір. Тому оцінка, яка виставляється за підсумками тестування, відрізняється більшою об'єктивністю і незалежністю від можливого суб'єктивізму викладача. Головна відмінна риса тесту – об'єктивність, яка гарантується вимірюванням, функція якого полягає в тому, щоб поставити кількісну інформацію. Максимально підвищити надійність вимірювання і валідність використання тесту можна, якщо слідувати трьома основним етапам його створення: 1) дати ясне і недвозначні теоретичні – науково-обґрунтовані визначення умінь, які треба виміряти; 2) точно встановити умову і операції, яких слід дотримуватися при проведенні тесту і спостереженні за його виконанням; 3) кількісно визначити результати спостережень, з тим, щоб переконатися, що використовувані вимірювальні шкали володіють всіма необхідними якостями.

Існують різні визначення поняття «тест» – від практично будь-якого виду контрольного завдання до набору завдань типу «множинний вибір». Якість будь-якого вимірювального засобу, у тому числі і тесту, визначається в першу чергу показниками його надійності і валідності. Показник надійності свідчить про те, наскільки послідовні результати цих вимірювань. Валідним буде вважатися тест, що вимірює рівень розвитку тих (і лише тих) умінь, навичок, знань, для вимірювання яких він призначався укладачами. Валідність буде визначати правомірність інтерпретації результатів тестування. Очевидно, що застосування певного тесту в цілях, для яких він не був призначений, при складанні автоматично зробить його невалідним.

Тести можуть бути підсумковими або проміжними (тематичними). Підсумкові тести призначені для того, щоб об'єктивно підтвердити досягнутий здобувачами вищої освіти рівень знань. Тематичний тест покликаний сприяти поліпшенню самого освітнього процесу. Завдання тестів завжди мають однозначне рішення, визначення правильності відповіді здійснюється за складеним ключем. Застосування тестів при контролі доцільне тому, що вони задають напрям розумової діяльності здобувачів, привчають їх варіювати процес переробки сприйнятої інформації.

Систематичне тестування стимулює активність і увагу здобувачів, підвищує їх відповідальність при виконанні навчальних завдань. Більшість тестів має кілька варіантів. Безумовно, тест поки ще не може замінити таку, наприклад, форму підсумкового контролю, як іспити. Однак його можна з успіхом використовувати як одну з форм проміжного підсумкового контролю. Така форма перевірки, якщо вона носить регулярний характер, привчає здобувачів до відповідальності за весь матеріал циклу, що сприяє успішності їх навчання. З цієї точки зору тест є досить дієвим та економним засобом контролю.

Організація тесту дозволяє поступово скорочувати час його виконання. Як показує практика, діапазон застосування тестів у освітньому процесі досить широкий, причому їх навчальна цінність сумнівів не викликає.



## ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

### Навчальне тестування

1. Визначте період виникнення геополітики як науки:
  - а) кінець XVIII століття;
  - б) початок XIX століття;
  - в) середина XX століття;
  - г) кінець XIX – початок XX століття.
  
2. Вплив цивілізаційної ідентичності та цивілізаційних відмінностей на характер міжнародних відносин – основний зміст:
  - а) культурологічної парадигми геополітики;
  - б) етатистської парадигми геополітики;
  - в) гегемоністської парадигми геополітики;
  - г) натуралістичної парадигми геополітики.
  
3. Зіставте геополітичну модель світу з відповідним змістом:
  - 1) Бінарістська модель    А) Розміщення центру сили по краях півмісяця, що охоплює Євразію
  - 2) Маргіналістська модель    Б) Протистояння двох центрів сили
  - 3) Плюралістична модель    В) Виділення декількох центрів сили
  
4. Набір політико-географічних образів інших держави, геополітичних і геополітичних регіонах, їх геостратегії отримав назву:
  - а) геополітичного коду;
  - б) геополітичної свідомості;
  - в) геополітичних когніцій;
  - г) геополітичних установок.
  
5. Центрами сили Вестфальської геополітичної епохи виступали:
  - а) Франція і Великобританія;
  - б) Росія і Австро-Угорщина;
  - в) СРСР і США;
  - г) Іспанія, Португалія, Нідерланди.
  
6. З точки зору Ф. Ратцеля, територіальне зростання держави – це:
  - а) результат випадкових збігів обставин;
  - б) свідомство його занепаду;
  - в) свідомство його неефективності;
  - г) свідомство його сили.
  
7. Згідно з концепцією «хартленд-Римленд» Н. Спайкмена, «той, хто контролює Римленд, контролює \_\_\_\_»:
  - а) Євразію;
  - б) прибережні території євразійського поясу;

- в) світ;
- г) Великий морський шлях.

8. Глобальний регіон, який характеризується соціально-економічної та ідеологічної спільністю і представляє собою самодостатнє в економічному та ідеологічному аспектах об'єднання в теорії К. Хаусхофера, отримав назву:

- а) хартленд;
- б) Римленд;
- в) номос;
- г) панрєгїон.

9. За Д. Мейнїнгеном, Римленд можна подїлити на морський, континентальний і геополїтично нейтральний. Вкажіть, які країни до якого Римленд відносяться (заповніть таблицю):

- а) Південна Корея, Бірма, Індія, Ірак, Сирія;
- б) Китай, Монголія, В'єтнам, Бангладеш, країни Балтики, країни Східної Європи;
- в) країни Західної Європи, Греція, Туреччина, Іран, Пакистан, Таїланд.

10. Відповідно до основних постулатів неомондіалїзму, сучасний світ є:

- а) двохполярним;
- б) багатополлярним;
- в) обнополлярним;
- г) безполлярним.

11. Держава, що включає в себе великі етнічні групи, які належать різним культурам, позначається С. Хантїнгтоном як:

- а) розколота країна;
- б) стрижнева країна;
- в) розірвана країна;
- г) країна-учасниця.

12. Зїставте типи держав з їх цивїлізаційної характеристикою:

- 1) Розірване держава            А) Країна, яка не утворює окремої цивїлізації і не відноситься ні до однієї з існуючих
- 2) Країна-одинак                Б) Держава, що включає в себе великі етнічні групи, які належать різним культурам
- 3) Розколоте держава           В) Держава, що характеризується цивїлізаційним розколом між елітою і більшістю суспільства.

13. Поняття «глобалїзація» означає:

- а) посилення взаємозалежності частин світової спільноти;
- б) поглиблення інтеграції між державами;
- в) інтернаціоналізацію національних економік;
- г) зміцнення взаємозв'язків між країнами.

14. Стабільні об'єднання держав, засновані на міжнародних договорах, що володіють певною узгодженою компетенцією і постійними органами, називаються:

- а) міжнародними неурядовими організаціями;
- б) міжнародними міжурядовими організаціями;
- в) міжнародними межнеурядовими організаціями;
- г) міжнародними надурядовими організаціями.

15. Які з євразійських країн не відносяться, з точки зору Зб. Бжезинського, до групи акторів міжнародних відносин:

- а) Україна;
- б) Росія;
- в) Німеччина;
- г) Індія.

16. Яка з країн не є регіональним лідером в АТР:

- а) США;
- б) Китай;
- в) Японія;
- г) Південна Корея.

17. Змістом безпеки держави виступає:

- а) збереження територіальної цілісності і суверенітету держави;
- б) формування та збереження соціальних інститутів, що дозволяють реалізувати особистості основні права і свободи;
- в) гарантії конституційних прав і свобод, що забезпечують особисту безпеку;
- г) забезпечення особистості набором найбільш важливих суспільних благ.

18. Основу національної безпеки складають:

- а) інтереси суспільства;
- б) права і свободи особистості;
- в) інтереси держави;
- г) інтереси особистості, суспільства і держави.

19. Інформаційний простір є сферою людської діяльності, пов'язаної з:

- а) створенням, перетворенням і споживанням інформації;
- б) зберіганням і розповсюдженням інформації;
- в) інформаційним протиборством двох держав;
- г) накопиченням інформації.

20. Пороговим показником падіння ВВП є:

- а) падіння на 5-10 %;
- б) падіння на 11-20 %;
- в) падіння на 30-40 %;

г) падіння на 50-60 %.

21. Зіставте геополітичну модель світу з відповідним змістом:

- |                         |  |
|-------------------------|--|
| 1) Світ-системна модель | А) Розташування сильних держав в північній частині світового простору, а тих, що розвиваються, – в південній |
| 2) Зоналістська модель  | Б) Розподіл світу на центр і периферію   |
| 3) Бінарістська модель  | В) Розподіл світу на дві частини – Суша і Море   |

22. Розширення як прямого контролю над новими територіями, так і впливу на інші держави позначається як:

- а) експансія;
- б) світова гегемонія;
- в) геополітичний вплив;
- г) національна сила.

23. Регулярно повторювання геополітичних процесів і змін, пов'язаних з підйомом і занепадом держав або світових центрів сили, складають зміст:

- а) геополітичного періоду;
- б) геополітичної епохи;
- в) геополітичного циклу;
- г) геополітичного етапу.

24. Встановіть співвідношення між геополітичними епохами і відповідними центрами сили:

- |                 |                                    |
|-----------------|------------------------------------|
| 1) Вестфальська | А) Росія і Австро-Угорщина         |
| 2) Віденська    | Б) Франція і Великобританія        |
| 3) Версальська  | В) Іспанія, Португалія, Нідерланди |
| 4) Потсдамська  | Г) СРСР і США                      |

25. Відповідно до теорії «географічної осі історії» Х. Маккіндера, «Той, хто домінує над хартлендом, домінує над \_\_\_\_ »:

- а) світовим островом;
- б) зовнішнім півмісяцем;
- в) внутрішнім півмісяцем;
- г) Євразією.

26. Згідно з концепцією Н. Спайкмена, «Той, хто контролює Євразію, контролює \_\_\_\_ »:

- а) Європу;
- б) світ;
- в) Азію;
- г) Великий морський шлях.

27. Спосіб організації простору, який включає в себе органічні взаємини людських колективів з навколишнім середовищем, в теорії К. Шмітта отримав назву:

- а) хартленд;
- б) Римленд;
- в) номос;
- г) панрегіон.

28. Зіставте теорії класичної геополітики з її парадигмами (заповніть таблицю, вписавши в колонки відповідні цифри):

- а) органічна теорія Ф. Ратцеля;
- б) теорія поссібілізма П. В. де ла Бланша;
- в) теорія географічної осі історії Х. Маккіндера;
- г) теорія «хартленд-Римленд» Н. Спайкмена;
- д) теорія «номоса» Землі і «номоса» Моря К. Шмітта;
- е) теорія національної сили Р. Челлена.

29. Розширення російської держави, за С. М. Соловйовим, здійснювалося в напрямку:

- а) з півночі на південь;
- б) із заходу на схід;
- в) з півдня на північ;
- г) зі сходу на захід.

30. Установіть відповідність між типами могутніх володінь і державами:

- 1) Ключкообразний    А) Стародавня Греція та Стародавній Рим
- 2) Кільцеподібний    Б) Іспанія, Англія, Голландія
- 3) Чрезматеріковий    В) США

31. З точки зору теорії С. Коєна, спільність господарства, ідеології та систем комунікацій – це сутнісна характеристика:

- а) геостратегічного регіону;
- б) пояса нестабільності;
- в) території «воріт»;
- г) геополітичного регіону.

32. З точки зору теорії А. Страусса, логіка розвитку геополітичної структури світу виглядає наступним чином:

- а) біполярний світ  $\text{Æ}$  однополярний світ  $\text{Æ}$  багатополярний світ;
- б) багатополярний  $\text{Æ}$  біполярний світ  $\text{Æ}$  однополярний світ;
- в) однополярний  $\text{Æ}$  світ біполярний  $\text{Æ}$  багатополярний світ;
- г) багатополярний світ  $\text{Æ}$  однополярний світ  $\text{Æ}$  біполярний світ.

33. Держава, що визнається провідною культурно близькими країнами, позначається С. Хантінгтоном як:

- а) розколота країна;
- б) стрижнева країна;
- в) розірвана країна;
- г) країна-одинак.

34. З точки зору геополітика К. Сорокіна, основою сучасного поліцентричного світу є:

- а) розпад світу на конкуруючі зони переважно внутрішньої економічної інтеграції;
- б) поділ держав за цивілізаційною ознакою, наявність цивілізаційних розломів;
- в) розкол держав на ті, що «вписалися», і ті, що «невписалися» в процеси глобалізації;
- г) переважно військово-політичне протистояння основних геополітичних блоків і альянсів.

35. Яка з рис НЕ відповідає політичній глобалізації:

- а) збільшення чисельності міжнародних міжурядових і неурядових організацій;
- б) посилення впливу ТНК на світову економіку;
- в) ерозія суверенітету держави;
- г) зміцнення суверенітету держави.

36. Теріальні утворення, члени яких не є суверенними державами, називаються:

- а) міжнародними неурядовими організаціями;
- б) міжнародними міжурядовими організаціями;
- в) міжнародними межнеурядовими організаціями;
- г) міжнародними надурядовими.

37. Створення зони вільної торгівлі і субрегіональних утворень типу ЄврАзЕс, ЦАЄС або ГУУАМ – свідомо прояви процесів:

- а) глобалізації;
- б) глобалізації-регіоналізації;
- в) регіоналізації;
- г) регіоналізації-глобалізації.

38. Які райони Зб. Бжезинський називає Євразійськими Балканами:

- а) Росії і Східної Європи;
- б) Південно-Західної Азії, Західної Європи та Азіатсько-Тихоокеанського регіону;
- в) Східної Європи, Далекого Сходу і Корейського півострова;
- г) Південно-Східної Європи, Середньої і Південної Азії, Перської затоки і Близького Сходу.

39. Яка з країн АТР не є членом «ядерного клубу»:

- а) Японія;
- б) Китай;
- в) Росія;
- г) США.

40. Змістом безпеки особистості виступає:

- а) формування і збереження соціальних інститутів, що дозволяють реалізувати особистості основні права і свободи;
- б) збереження цілісності і суверенітету держави;
- в) гарантії конституційних прав і свобод, що забезпечують особисту безпеку;
- г) забезпечення особистості набором найбільш важливих суспільних благ.

41. З позицій ліберального підходу, національні інтереси:

- а) стають визначальними для вироблення зовнішньої політики;
- б) втрачає свій сенс в епоху глобалізації;
- в) продовжують визначати вироблення зовнішньої політики держави, незважаючи на те, що вони перестають бути автономними і незалежними від інших національних інтересів;
- г) радикально змінюють своє утримання в епоху глобалізації.

42. Яке з положень не відноситься до погроз інформаційній структурі:

- а) розширення потоку інформації;
- б) протиправний збір і використання інформації;
- в) порушення технології переробки інформації;
- г) порушення адресності та своєчасності інформаційного обміну.

43. Стратегія виборчої залученості передбачає:

- а) активність і участь країни у вирішенні тих регіональних і глобальних проблем, які зачіпають її інтереси;
- б) скорочення впливу держави в різних регіонах і зосередження зусиль на вирішенні внутрішніх проблем;
- в) розширення впливу на певні країни при скороченні зовнішньополітичної активності в інших регіонах;
- г) розширення впливу не тільки на «близьке» але і на «далеке» зарубіжжя.

44. Предметом вивчення геополітики як науки є:

- а) закони розвитку державних територій;
- б) регулярно повторювані геополітичні процеси та зміни, пов'язані з підйомом і занепадом держав;
- в) взаємовідносини між геополітичними акторами з приводу контролю над простором;
- г) методи вирішення територіальних суперечок між державами.

45. Установіть відповідність між парадигмами геополітики і змістом аналізованих проблем:

- 1) етатистська А) Як цивілізаційні відмінності впливають на характер міжнародних відносин?
- 2) гегемоністська Б) Яке становище держави на міжнародній арені? Які держави утворюють центри сили?
- 3) Культурологічна В) Контроль над якими просторами забезпечує домінування у світовій політиці?

46. Перехресне поле – це:

- а) простір, який оспорується двома або більше державами;
- б) зона контролю і впливу держави або групи держав, що утворюють центр (центри) сили в міжнародній політиці;
- в) простір, контрольований національною спільністю тривалий час і визнаний іншими спільнотами;
- г) простір, контрольований національною спільністю, але не освоєний нею комунікаційно і економічно.

47. Надайте геополітичні епохи в хронологічному порядку:

- А) Віденська
- Б) Вестфальська
- В) Версальська
- Г) Потсдамська

48. Центрами сили Віденської геополітичної епохи виступали:

- а) Росія і Австро-Угорщина;
- б) Франція і Великобританія;
- в) Іспанія, Португалія, Нідерланди;
- г) СРСР і США.

49. З точки зору Ф. Ратцеля, критерієм розвитку держави виступає:

- а) зростання ВВП;
- б) рівень інновацій в економіці;
- в) просторове зростання;
- г) наявність ядерних сил стримування.

50. Відповідно до теорії К. Шмітта, «номос» – це:

- а) геополітичний блок;
- б) географічна вісь історії;
- в) особливим чином організований простір;
- г) сукупність світових центрів сили.

51. Осьовий регіон світу, центральний масив Євразії в теорії Х. Маккіндера отримав назву:

- а) хартленд;
- б) Римленд;
- в) номос;



г) панрегіон.

52. У теорії Х. Маккіндера Британія, Америка, Африка та Японія віднесені до:

- а) зовнішньому півмісяця;
- б) внутрішнього півмісяця;
- в) хартленду;
- г) світовому острову.

53. Розробляючи геостратегію Російської імперії, Н. Я. Данилевський найбільшу увагу приділяв:

- а) східному напрямку;
- б) північному напрямку;
- в) західному напрямку;
- г) південним напрямком.

54. З точки зору П. Н. Савицького, Євразія – це:

- а) центр сили в світовій політиці;
- б) географічна вісь історії;
- в) континент;
- г) окрема цивілізація, що представляє собою сплав російської культури, державності і ландшафту.

55. З точки зору У. Кірка, континентальний Римленд є:

- а) телурократично схильним;
- б) таласократично схильним;
- в) Лімітроф схильним;
- г) геополітично нейтральним.

56. Відповідно до теорії А. Страусса, в структуру уніполя входять:

- а) США, ЄС і Росія;
- б) США, Китай і Японія;
- в) США, ЄС і Японія;
- г) США, ЄС і Китай.

57. З точки зору С. Хантінгтона, розколота країна характеризується:

- а) як країна, що включає в себе різні великі етнічні групи, що належать різним культурам;
- б) як джерело певної цивілізації, що визнається близькими по культурі цивілізаціями;
- в) як країна, що повністю ідентифікує себе з певною цивілізацією;
- г) як країна, основною рисою якої є розкол між елітою і більшістю суспільства.

58. «Віссю» православної цивілізації С. Хантінгтон вважає відносини між:

- а) Росією та Білоруссю;
- б) Казахстаном і Грузією;

- в) Україною та Білоруссю;
- г) Росією та Україною.

59. Гомогенізації культури – це:

- а) формування однорідної культури в глобальних масштабах;
- б) процес формування гібридних культурних форм;
- в) посилення конфронтації між культурами і, як наслідок, збереження культурної автономії і культурної замкнутості;
- г) процес збереження національних культур в незмінному вигляді.

60. Міжнародні міжурядові організації, що створюються для вирішення питань в певній галузі, визначаються як:

- а) структурні;
- б) структурно-функціональні;
- в) системні;
- г) функціональні.

61. Які держави, на думку Зб. Бжезинського, є «ключем» до Середньої Азії?

- а) Туреччина;
- б) Казахстан;
- в) Азербайджан;
- г) Таджикистан.

62. Яка з цих країн має можливість створення ядерної зброї:

- а) Індонезія;
- б) Сінгапур;
- в) В'єтнам;
- г) Японія.

63. Виклики національній безпеці становлять собою:

- а) найбільш небезпечні для країни явища, здатні дестабілізувати обстановку і викликати негативні наслідки в соціальній, господарській і т. п. сферах життєдіяльності;
- б) найбільш небезпечні для країни явища, здатні завдати їй істотної шкоди;
- в) явища, які викликають негативні наслідки в соціальній, господарській і т. п. сферах життєдіяльності;
- г) явища, що можуть дестабілізувати обстановку в країні.

64. Під національними інтересами розуміються сукупність збалансованих життєво важливих потреб:

- а) особи
- б) суспільства;
- в) особи, суспільства і держави;
- г) держави.

65. Яке з положень не відноситься до загроз безпеці інформації:

- а) порушення секретності інформації;
- б) порушення цілісності інформації;
- в) порушення доступності інформації;
- г) поширення інформації, що не є вигідною владі.

66. До недержавної системи забезпечення національної безпеки НЕ відноситься:

- а) суд;
- б) приватні охоронні фірми;
- в) приватний нотаріат;
- г) адвокатура.

67. Затвердження, що країни повинні маневрувати між основними центрами сили, характерно для:

- а) поступової стратегії;
- б) експансіоністської стратегії;
- в) стратегії балансує рівновіддаленості;
- г) стратегії виборчої залученості.

68. Аналіз стану держави в геополітичній структурі світу, його геостратегії – основний зміст:

- а) культурологічної парадигми геополітики;
- б) етатистської парадигми геополітики;
- в) гегемоністської парадигми геополітики;
- г) натуралістичної парадигми геополітики.

69. Яка з парадигм геополітики пропущена? Тотальне поле – це:

- а) простір, що знаходиться під політичним контролем кількох національних спільнот;
- б) зона контролю і впливу держави або групи держав, що утворюють центр (центри) сили в міжнародній політиці;
- в) простір, контрольований певною національною спільністю тривалий час і визнане іншими національними спільнотами;
- г) простір, контрольований національною спільністю, але не освоєний нею комунікаційно і економічно.

70. Відповідно до теорії І.Валлерстайна, гегемоном у відповідному циклі виступають (вставте назви відповідних країн): 1618–1648 (Тридцятирічна війна); 1620–1672, 1815–1945, 1792–1815 (Війни і революції у Франції); 1815–1873 1945–1967; 1914–1945 (I і II світові війни); 1945-1967.

71. Визначте відповідність між галуззю геополітики і предметами їх вивчення:

А) Академічна геополітика	1) Просторове розміщення світових і регіональних центрів виробництва, фінансових центрів
---------------------------	--

- Б) Прикладна геополітика (геостратегія) 2) Просторове розміщення основних цивілізацій, світових релігій
- В) Геоелектроніка 3) Загальні картини світового устрою
- Г) Геокультурологія 4) Вироблення практичних рекомендацій в області забезпечення національної безпеки і досягнення цілей у зовнішній політиці

73. З точки зору А. Мехена, для перемоги над супротивником і досягнення геостратегічних цілей необхідно:

- а) встановити контроль за всіма комунікаціями противника;
- б) ізолювати континентальну частину противника від прибережної зони;
- в) захопити банки, мости, засоби зв'язку супротивника;
- г) нанести удари по стратегічно важливих центрів противника.

73. Відповідно до теорії «географічної осі історії» Х. Маккіндера, «той, хто домінує над Світовим островом, домінує над \_\_»:

- а) світом;
- б) зовнішнім півмісяцем;
- в) хартлендом;
- г) Світовим островом.

74. Географічна материкова облямівка, навколишнє хартленд в теорії Н. Спайкмена отримала назву:

- а) дисконтинуальний пояс;
- б) панрегіон;
- в) номос;
- г) Римленд.

75. Установіть відповідність між виділеними Х. Маккіндером геополітичними просторами і географічними регіонами, які вони в себе включають:

- |                         |   |
|-------------------------|---|
| 1) Внутрішній півмісяць | А) Британія, Америка, Африка, Японія    |
| 2) Зовнішній півмісяць  | Б) Німеччина, Туреччина, Індія та Китай |
| 3) Світовий острів      | В) Європа, Азія і Африка                |

77. Геополітична стратегія Н. Я. Данилевського отримала назву:

- а) панєвропеїзм;
- б) панславізм;
- в) панамериканізм;
- г) панавстралізм.

78. З точки зору теорії С. Коена, економічна, політична, ідеологічна однорідність – це сутнісна характеристика:

- а) геополітичного регіону;
- б) пояса нестабільності;
- в) території «воріт»;

г) геостратегічного регіону.

78. Згідно з концепцією Й. Галтунга, Росія належить до:

- а) першого центру;
- б) другого центру;
- в) третього центру;
- г) четвертого центру.

79. Держава, що характеризується цивілізаційним розколом між елітою і більшістю суспільства, позначається С. Хантінгтоном як:

- а) розколота країна;
- б) стрижнева країна;
- в) розірвана країна;
- г) країна-одинак.

80. З точки зору геоекономічної теорії світового устрою О. Неклесси, сукупність держав, що знаходяться в стані соціальної дезінтеграції і глибокого хаосу, утворюють «полюс», що позначається як:

- а) Глибокий Південь;
- б) Південь;
- в) Гіпер-Північ;
- г) євразійський.

81. З позиції прихильників глобалізації, процеси глобалізації призводять до:

- а) посилення влади національних урядів;
- б) послаблення і розпаду влади національних урядів;
- в) трансформації влади національних урядів;
- г) незначних змін в структурі влади урядів.

82. До якого типу міжнародних міжурядових організацій відноситься ООН:

- а) глобальному;
- б) міжрегіональному;
- в) регіональному;
- г) субрегіональному.

83. З позицій концепції «многоскоростной Європи», європейська інтеграція повинна ґрунтуватися на:

- а) можливості добровільного приєднання європейських країн до наднаціональних асоціацій як на правах постійних учасників, так і асоційованих членів;
- б) створенні загальноєвропейських законодавчих і виконавчих органів влади, наділених повноваженнями приймати обов'язкові для всіх країн ЄС рішення;
- в) обов'язковості входження будь-якої європейської держави в специфічні наднаціональні інститути;

г) поступовій передачі суверенних прав європейських держав у відання Європейського Союзу.

84. Метою збереження американської присутності в Азії, з точки зору Г. Кіссінджера, є:

- а) надання геополітичного тиску на Росію;
- б) реалізація економічних інтересів США;
- в) перетворення цього регіону в американський плацдарм для геостратегічного контролю над хартлендом;
- г) блокування спроб створення антиамериканського блоку.

85. Змістом безпеки суспільства виступає:

- а) формування і збереження соціальних інститутів, що дозволяють реалізувати особистості основні права і свободи;
- б) збереження цілісності і суверенітету держави;
- в) гарантії конституційних прав і свобод, що забезпечують особисту безпеку;
- г) забезпечення особистості набором найбільш важливих суспільних благ.

86. Граничні значення загроз національній безпеці – це граничні величини:

- а) досягнення яких сприяє зміцненню національну безпеку;
- б) досягнення яких сприяє нейтралізації викликів і ризиків національної безпеки;
- в) подолання яких порушує нормальний хід розвитку подій, призводить до порушень у функціонуванні суспільства і до його дезінтеграції;
- г) подолання яких надає руйнівний вплив на особистість.

87. Сукупність дій, спрямованих на проведення інформаційних впливів в протиправних цілях, являє собою:

- а) інформаційне протиборство;
- б) інформаційну війну;
- в) інформаційний вплив;
- г) інформаційну злочинність.

## Критерії оцінювання

Вид роботи	Бали	Критерії
Проміжний тестовий контроль (кожен змістовний модуль передбачає тестовий контроль із 25 питань)	0 балів	Здобувач не відповів на жодне тестове питання
	1	Здобувач дав правильні відповіді від 1 до 5 питань.
	2	Здобувач дав правильні відповіді від 6 до 10 питань.
	3	Здобувач дав правильні відповіді від 11 до 15 питань.
Самостійна робота Індивідуальне навчально-дослідне завдання	4	Здобувач дав правильні відповіді від 16 до 20 питань.
	5	Здобувач дав правильні відповіді від 20 до 25 питань.
	0 балів	Завдання не виконано.
	1-5 бали	Завдання виконано формально, стандартними книжковими фразами, без власних роздумів. Не своєчасно, присутні помилки, відсутня логіка та грамотність суджень.
Проміжний тестовий контроль (кожен змістовний модуль передбачає тестовий контроль із 25 питань) Контрольна модульна робота (тестовий контроль із 50 питань)	6-10 балів	Завдання виконано у повному обсязі, але допущені окремі неточності. Логіка викладу присутня, однак не вистачає ілюстрації отриманих узагальнень, або ж їх обґрунтування. Висновки аргументовані, однак, узагальнення не зовсім відповідають отриманим результатам.
	11-14 балів	Завдання виконано у повному обсязі, без помилок. Відповідність теоретичним положенням, обґрунтованість позиції, факти, результати досліджень подаються у логічній послідовності. Висновки логічні, аргументовані, повні, вказують на виявлені закономірності.
	0 балів	Здобувач не відповів на жодне тестове питання
	1	Здобувач дав правильні відповіді від 1 до 5 питань.
	2	Здобувач дав правильні відповіді від 6 до 10 питань.
	3	Здобувач дав правильні відповіді від 11 до 15 питань.
	4	Здобувач дав правильні відповіді від 16 до 20 питань.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання	5	Здобувач дав правильні відповіді від 21 до 25 питань.
	6	Здобувач дав правильні відповіді від 25 до 30

		питань.
	7	Здобувач дав правильні відповіді від 31 до 35 питань.
Контрольна модульна робота (тестовий контроль із 50 питань)	8	Здобувач дав правильні відповіді від 36 до 40 питань.
	9	Здобувач дав правильні відповіді від 41 до 45 питань.
	10	Здобувач дав правильні відповіді від 46 до 50 питань.

### Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно 90-100 А)	<p>Здобувач вільно володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом дисципліни «Геополітика» на підставі вивченої основної та додаткової літератури. <i>Знає:</i> місце та роль «Геополітики» у системі суміжних дисциплін; основний понятійно-категоріальний апарат з геополітики; історію методології геополітичних досліджень; категорії, «закони», принципи геополітики; джерельну базу розвитку геополітики як науки та практичної стратегії; особливості еволюції політичної карти світу, системи центр-периферійних відносин в світовій політиці; особливості розвитку геополітичних епох та світосистемних гео економічних циклів; особливості розвитку національних геополітичних шкіл, концепції класиків геополітики, класичні геополітичні доктрини та історію їх обґрунтування. вітчизняні геополітичні концепції; принципи геополітичного розвитку світової політики. <i>Здобувач вміє:</i> здійснювати реконструкцію місця, ролі, мети країни в системі світової політики в певний історичний проміжок часу; здійснювати аналіз національного стратегічного інтересу певної країни; застосовувати геополітичну методологію (порівняння, моделювання, картографування) для аналізу геополітичної ситуації; класифікувати наявні концепції за геополітичними ідейно-доктринальними напрямками; аналізувати геостратегії та тактичні засоби геополітики держав та блоків; визначати характер сучасних процесів регіоноутворення та їх обумовленість суспільно-економічними, історичними та культурними чинниками формування світової політики; обґрунтовувати шляхи вдосконалення просторової (територіальної) організації суспільства, покращення її внутрішньої та зовнішньої геополітики. <i>Здобувач здатен:</i></p>



	<p>розв'язувати спеціалізовані завдання в предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу політики у експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності; здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами; вчитися і оволодівати сучасними знаннями, проводити дослідження на відповідному рівні; працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення; застосувати прогностичні методи дослідження операцій у процесі підготовки та прийняття політичних рішень; ефективно застосовувати комунікативні технології в спілкуванні з різними суб'єктами взаємодії, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших; об'єктивно і критично оцінювати життєво важливу соціально-політичну інформацію. Здобувач здатен до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу і синтезу; набуття гнучкого мислення, відкритість до застосовування концептуальних і базових знань у практичних ситуаціях, розуміння предметної області та професійної діяльності.</p>
<p>Добре (82-89 В)</p>	<p>Здобувач володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом дисципліни «Геополітика» на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою, логікою, але не завжди аргументовані. <i>Знає:</i> місце та роль «Геополітики» у системі суміжних дисциплін; основний понятійно-категоріальний апарат з геополітики; історію методології геополітичних досліджень; категорії, «закони», принципи геополітики; джерельну базу розвитку геополітики як науки та практичної стратегії; особливості еволюції політичної карти світу, системи центр-периферійних відносин в світовій політиці.</p> <p><i>Здобувач вміє:</i> здійснювати реконструкцію місця, ролі, мети країни в системі світової політики в певний історичний проміжок часу; здійснювати аналіз національного стратегічного інтересу певної країни; застосовувати геополітичну методологію (порівняння, моделювання, картографування) для аналізу геополітичної ситуації; класифікувати наявні концепції за геополітичними ідейно-доктринальними напрямками; аналізувати геостратегії та тактичні засоби геополітики держав</p>

	<p>та блоків; визначати характер сучасних процесів регіоноутворення та їх обумовленість суспільно-економічними, історичними та культурними чинниками формування світової політики. Допускає окремі неточності щодо класифікації наявних концепцій за геополітичними ідейно-доктринальними напрямками.</p> <p><i>Здобувач здатен:</i> розв'язувати спеціалізовані завдання в предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу політики у експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності; здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами; вчитися і оволодівати сучасними знаннями, проводити дослідження на відповідному рівні; працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення; ефективно застосовувати комунікативні технології в спілкуванні з різними суб'єктами взаємодії, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших. Здобувач має недостатні знання щодо методів дослідження операцій у процесі підготовки та прийняття політичних рішень.</p>
<p>Добре (74-81 С)</p>	<p>Здобувач володіє певним обсягом навчального матеріалу і науково-понятійного апаратом дисципліни «Геополітика» на підставі вивченої основної літератури, висловлює свої думки, але не аргументує їх. Усні відповіді відрізняються неточністю. Знає: місце та роль «Геополітики» у системі суміжних дисциплін; основний понятійно-категоріальний апарат з геополітики; історію методології геополітичних досліджень; категорії, «закони», принципи геополітики. Недостатньо орієнтується в історії методології геополітичних досліджень.</p> <p><i>Здобувач вміє:</i> застосовувати основні поняття і категорії дисципліни; здійснювати порівняльний аналіз теорій і концепцій різних спрямувань, але допускає певні помилки аналізуючи геостратегії та тактичні засоби геополітики держав та блоків; визначати характер сучасних процесів регіоноутворення та їх обумовленість суспільно-економічними, історичними та культурними чинниками формування світової політики. Допускає окремі неточності щодо класифікації наявних концепцій за геополітичними ідейно-доктринальними напрямками. Допускає окремі неточності щодо застосування геополітичної методології (порівняння, моделювання, картографування) для аналізу геополітичної ситуації.</p> <p><i>Здобувач здатен:</i> розв'язувати спеціалізовані завдання в</p>

	<p>предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу політики у експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності; здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами; вчитися і оволодівати сучасними знаннями, проводити дослідження на відповідному рівні; працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення.</p>
<p>Задовільно (64-73 D)</p>	<p>Здобувач володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу. <i>Знає:</i> місце та роль «Геополітики» у системі суміжних дисциплін; основний понятійно-категоріальний апарат з геополітики; історію методології геополітичних досліджень; категорії, «закони»; джерельну базу розвитку геополітики як науки та практичної стратегії; не орієнтується в принципах геополітики. <i>Здобувач вміє:</i> застосовувати основні поняття і категорії дисципліни; здійснювати порівняльний аналіз теорій і концепцій різних спрямувань, але допускає певні помилки аналізуючи геостратегії та тактичні засоби геополітики держав та блоків; визначати характер сучасних процесів регіоноутворення та їх обумовленість суспільно-економічними, історичними та культурними чинниками формування світової політики ; використовувати знання в стандартних ситуаціях. Має на задовільному рівні знання про основні доктрини, концепції та політико-правові вчення в цілому; аналізувати основні поняття і категорії теорії дисципліни; але не може ретельно аналізувати інформацію та використовувати аналітичний фактаж; допускає суттєві помилки. <i>Здобувач здатен:</i> розв'язувати прості завдання в предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу політики у експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності; здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами за допомогою викладача; вчитися і оволодівати сучасними знаннями, проводити дослідження на середньому рівні; працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення.</p>
<p>Задовільно (60-63 E)</p>	<p>Здобувач володіє навчальним матеріалом фрагментарно, не вміє використовувати їх у практичній діяльності. Поверхово обізнаний із основними політико-правовими течіями на їх представниками, загальними і відмінними рисами різних</p>

	<p>політико-правових спрямувань.</p> <p><i>Здобувач частково знає:</i> місце та роль «Геополітики» у системі суміжних дисциплін; основний понятійно-категоріальний апарат з геополітики; історію методології геополітичних досліджень; категорії, «закони», принципи геополітики; джерельну базу розвитку геополітики як науки та практичної стратегії; особливості еволюції політичної карти світу, системи центр-периферійних відносин в світовій політиці. <i>Здобувач частково уміє:</i> застосовувати основні поняття і категорії дисципліни; здійснювати порівняльний аналіз теорій і концепцій різних спрямувань, але допускає певні помилки аналізуючи геостратегії та тактичні засоби геополітики держав та блоків; визначати характер сучасних процесів регіоноутворення та їх обумовленість суспільно-економічними, історичними та культурними чинниками формування світової політики ; використовувати знання в стандартних ситуаціях. Має на задовільному рівні знання про основні доктрини, концепції та політико-правові вчення в цілому; аналізувати основні поняття і категорії теорії дисципліни; але не може ретельно аналізувати інформацію та використовувати аналітичний фактаж; допускає суттєві помилки. <i>Здобувач здатен:</i> розв'язувати елементарні завдання в предметній сфері політології та застосовувати ключові теорії і методи політичних досліджень та аналізу політики у експертно-аналітичній, політико-організаційній, консультаційній, викладацькій і громадській сфері практичної професійної діяльності; має проблеми здійснюючи усну і письмову комунікацію професійного спрямування державною та іноземною мовами за допомогою викладача; вчитися і оволодівати сучасними знаннями, проводити дослідження на середньому рівні; працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення.</p>
<p>Незадовільно (35-59 FX)</p>	<p>Здобувач недостатньо володіє навчальним матеріалом, при його відтворенні відповідь елементарна, фрагментарна, має переважно репродуктивний характер, не може викласти зміст основних положень геополітики під час усних та письмових відповідей, допускає при цьому суттєві помилки. Надає чіткі відповіді лише за допомогою викладача.</p> <p>У результаті освоєння навчальної дисципліни здобувач демонструє низький рівень здатності до застосування джерельної бази розвитку геополітики як науки та практичної стратегії у практичних ситуаціях, показує низький рівень знань з дисципліни «Геополітика». Не здатен обґрунтувати власну</p>

	<p>позицію з ряду питань, що не забезпечує практичної реалізації задач, які окреслює мета дисципліни.</p>
<p>Незадовільно (0-34 F)</p>	<p>Здобувач повністю не володіє навчальним матеріалом з курсу геополітики. Не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Виконує лише прості завдання, завжди потребує допомоги викладача. Не усвідомлює мету навчальної дисципліни. <i>Не знає:</i> історію методології геополітичних досліджень; категорії, «закони», принципи геополітики; джерельну базу розвитку геополітики як науки та практичної стратегії; особливості еволюції політичної карти світу, системи центр-периферійних відносин в світовій політиці.</p> <p>У результаті освоєння навчальної дисципліни здобувач демонструє незадовільний рівень здатності до застосування джерельної бази розвитку геополітики як науки та практичної стратегії у практичних ситуаціях, показує низький рівень знань з дисципліни «Геополітика». Не здатен обґрунтувати власну позицію з ряду питань, що не забезпечує практичної реалізації задач, які окреслює мета дисципліни.</p>

## Рекомендована література

### Базова

1. Бжезинський Зб. Велика шахівниця. Київ : Фабула, 2018. 288 с.
2. Бжезинський Зб. Вибір: світове панування чи світове лідерство. Київ : видавництво Києво-Могилянська академія, 2006. 204 с.
3. Бжезинський Зб. Стратегічне бачення. Львів : Літопис, 2012. 168 с.
4. Білокобильський О. Східноукраїнський конфлікт в контексті глобальних трансформацій. Київ: Український інститут стратегій глобального розвитку і адаптації, 2016. 364 с.
5. Бірнбаум П'єр. Франція для французів. Історія проявів націоналістичної ненависті. Київ: видавництво Києво-Могилянська академія, 2015. 374 с.
6. Вілбер Кен. Трамп і епоха постправди. Київ, Terra Incognita. 2019. 136 с.
7. Блій Г. Де, Муллер П. Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ. Передмова О. Шаблія. Київ, 2004. 212 .
8. Геополітика: енциклопедія. Київ : Знання України, 2012. 919 с.
9. Геополітика: підручник для вузів. Міжрегіональна Академія управління персоналом, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. Київ : МАУП, 2004. 296 с.
10. Геополітика: Антологія. Київ : Знання, 2006. 1004 с.
11. Гольцов А. Г. Геополітика та політична географія. Підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 416 с.
12. Дністрянський М. С. Основи геополітики: Навчальний посібник. Львів : Львівський Університет, 2011. 436 с.
13. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. Львів, 2003. 178 с.
14. Кузь О. М. Геополітика. Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. 180 с.
15. Мадіссон В. В. Сучасна українська геополітика : Навч. посібник. Київ : Либідь, 2003. 176 с.
16. Політологія. Завдання для практичних занять: методичний посібник. Одеса : Південноукраїнський нац. педаг. ун-т імені К. Д. Ушинського, 2012. 59 с.
17. Політологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків : Фоліо, 2012. 414 с.

### Допоміжна

1. Галлін Д. Сучасні медіа системи: три моделі відносин ЗМК та політики. Пер. з англ. О. Насика. Київ : Наука, 2008. 320 с.

2. Дергачов В. А. Цивілізаційна геополітика (Великі багатовимірні простори). Одеса, 2003. 287 с.
3. Дергачов В. А. Глобальна геоекономіка. Одеса, 2004. 243 с.
4. Дергачов В. А. Геополітична енциклопедія, 2010. Інтернет-портал «Інститут геополітики професора Дергачова». URL : [www.dergachev.ru](http://www.dergachev.ru).
5. Завгородний Ю. Ю. Сакральна географія и феномен паломництва: латентне чи явне. URL : <http://tureligious.com.ua/wp-content/uploads>
6. Замятин Д. Н. Геополитика: основные проблемы и итоги развития в XX веке. Политические исследования. 2001. №6. 51–60 с.
7. Іванов В. Масові комунікації [монографія]. Київ : Академія Української преси, Центр Вільної Преси, 2013. 902 с.
8. Кисельов Є. П. Методологія геополітики. Харків : Магістр, 2002. 178 с.
9. Колосов В. А. Мироненко Н. С. Геополітика та політична географія. URL : <file:///D:/Documents/Downloads.pdf>
10. Мальтус Р. Опыт о законе народонаселения. СПб, 1868. Т.1. 282 с.
11. Маккіндер Х. Географическая ось истории. Политические исследования. 1995. №4. С. 27–38.
12. Михайлов Т. А. Еволюція геополітичних ідей. Київ, 1999. 211 с.
13. Мечников Л. И. Цивилизация и великие исторические реки. Москва, 1924. 189 с.
14. Мольтке Х. О стратегии. Стратегия в трудах военных классиков. Т. 2. Москва, 2001. 190 с.
15. Мэхен А. Влияние морской силы на историю (1660–1783). Москва–Ленинград, 1941. 213 с.
16. Наумкіна С. М. Міжкультурна комунікація як «філософія толерантності» в сучасному світовому геополітичному просторі. Актуальні проблеми філософії і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі. Харбін – Одеса, 2019. С. 44–49
17. Наумкіна С. М. Європейський досвід впровадження політики регіонального розвитку. Регіональна політика: історія, політико-правові засади, архітектура, урбаністика. Київ : КНУБА, 2018. С. 116–120.
18. Наумкіна С. М. Новий регіоналізм» як зміна структури територіальної політики. Politicus: Науковий журнал. 2017. № 5. 76–79.
19. Наумкіна С. М. Регіон як істотна форма просторового розвитку. Регіональна політика: історія, політико-правові засади, архітектура, урбаністика. Вип. 3. Ч. I. Київ, 2017. С. 12–16 (всього 327).
20. Наумкіна С. М. Посилення глобальних ризиків у світовому політичному просторі. Прикарпатський вісник НТШ. 2016. № 3 (35). С. 143–152.
21. Наумкіна С. М. Форма державного устрою і регіональна політика сучасних держав: змістовна та функціональна взаємообумовленість. Регіональна політика: історичні витоки, законодавче регулювання, практична реалізація. Київ, 2016. С. 30–37 (всього 300 с.).
22. Наумкіна С. М. Вашингтонський консенсус і політико-економічні

перетворення країн Центральної та Східної Європи: теорія і практика. Стихія політики: соціологічна, філософська, політологічна рефлексія. Одеса, 2015. С. 13–19 (всього 184 с.)

**23.** Наумкіна С. М. Процес державотворення як важлива складова сучасного політичного розвитку. Електронне наукове видання «SPACE» (Society, Politics, Administration in Central Europe). 2016. № 1. С. 27–30. URL : [www.space.nuona.od.ua/](http://www.space.nuona.od.ua/)

**24.** Наумкіна С. М. Створення державних механізмів регулювання міграції як умова національної безпеки європейських країн. Країни Східного партнерства V4: проблеми і перспективи співпраці. Одеса, 2016. С. 112–115.

**25.** Наумкіна С. М. Адміністративно-територіальне реформування як центральна ідея концепції «нового регіоналізму». Регіональна політика: законодавче регулювання та практика реалізації. Київ – Тернопіль : Астон, 2015. 384 с. (С. 97–102).

**26.** Наумкіна С. М. Безпека кордону. Новітна політична лексика (неологізм, okazіоналізми та інші новотвори / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.; За заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : «Новий Світ – 2000», 2015. 492 с. (С. 27–28).

**27.** Наумкіна С. М. Мультикультуралізм як стратегія соціально-політичного розвитку сучасних європейських країн: позитивні та негативні прояви. Актуальні проблеми філософії та соціології. Науково-практичний журнал. Вип. 1. Одеса: НУ «ОЮА», 2014. С. 90–94.

**28.** Наумкіна С. М. Геополітичні пріоритети України: соціальний аспект. Перспективи. 2013. № 1 (55). С. 72–76.

**29.** Наумкіна С. М. Національні інтереси України в сфері забезпечення інформаційної безпеки. Україна – Литва: безпековий вимір нових геополітичних стратегій. Матеріали міжнародного наукового семінару. Одеса : Фенікс, 2012. С. 16–19.

**30.** Наумкіна С. М. Міграційна політика країн Євросоюзу як наслідок їх трансформації та світової глобалізації. Актуальні проблеми європейської інтеграції. Вип. 9. Одеса : Фенікс, 2012. С. 14–21.

**31.** Ратцель Ф. Земля и жизнь. СПб., 1903–1906. Т. 1–2. 284 с. Т 2. 281 с.

**32.** Рум'янцева С. В. Кодування та декодування інформації у сучасних ЗМК: переваги Інтернет-ЗМК. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології», №111. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. С. 114–118.

**33.** Смола Л. Особливості використання інформаційно-психологічного впливу в індустріальному та постіндустріальному суспільствах. Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Наук. вісник: зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 48 (6). С. 554–559.

**34.** Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посібник. Харків : Право. 2016. 540 с.



35. Хаусхофер К. Про геополітику. Київ, 2005. 406 с.
36. Чемберлен Х. С. Арийское мирозерцание. Москва, 1913.
37. Ян Є. Що таке геополітика? Світова економіка і міжнародні відносини. 2014. № 4. С. 90–101.
38. Huntington S. The Clash of Civilizations? Foreign Affairs. 1993. Vol. 72. P. 22–48.
39. Naumkina S.M. Development of regional collaboration in a format «Poland – Romania – Ukraine as a condition of collective security». Studium Europy srodkowej i wschodniej. 2016. № 5. P. 104–111.
40. Naumkina S. M. Regional policy and instruments of its realization in the context of European Union requirements. Teoria și practica administrării publice: Materiale ale conferinței științifico-practice cu participare internațională 19 mai 2017. CHIȘINĂU, 2017. P. 195–200.

### **Інформаційні ресурси в Інтернеті**

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL : [www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : [www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
3. Офіційний сайт Президента України. URL : [www.president.gov.ua](http://www.president.gov.ua)
4. Офіційний сайт Уряду України. URL : [www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua)

### **Електронні версії окремих журналів:**

1. Науковий журнал «Politicus». URL : <http://politicus.od.ua/index>.
2. Збірник наукових праць «Геополітика України: історія і сучасність» ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL : <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/>
3. Щорічний журнал з політичних наук «Studia Politologica Ukraino-Polona». URL : <http://intermarum.zu.edu.ua/about>. URL : <http://journals.uran.ua/spup>
4. Наукове фахове видання: Наукові праці. Політологія. URL : <http://politics.chdu.edu.ua/>
5. Comparative Politics. URL : <http://web.gc.cuny.edu/jcp/index.htm>
6. Comparative Political Studies. URL : <http://www.sagepub.co.uk>
7. European Journal of Political Research. URL : <http://www.wkap.nl/prod/j/0304-4130>
8. The Journal of Politics, Texas University. URL : <http://www.utexas.edu/utpress/journals/jjop.html>
9. World Politics, Princeton University. URL : [http://muse.jhu.edu/journals/world\\_politics/](http://muse.jhu.edu/journals/world_politics/)
10. Political Science, Stanford University. URL : <http://polisci.annualreviews.org/>

11. American Political Science Review, Michigan University. URL : <http://www.ssc.msu.edu/~apsr/>
12. Democratisation. URL : <http://www.frankcass.com/jnls/index2.htm>
13. Дослідження громадської думки «Євробарометр». URL : <http://europa.eu.int/comm/dg10/epo/polls.html>

**Електронні бази рефератів і наукових доповідей з актуальних проблем геополітики на інформаційних носіях:**

1. URL : <http://www.politik.org.ua/>
2. URL : <http://www.politstudies.ru/>
3. URL : <http://politics.ellib.org.ua/>
4. URL : [http://www.gumer.info/bibliotek\\_Buks/Polit/Index\\_Polit.php](http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Index_Polit.php)